ЗАКОНЪ

ЗА

БЛАГОУСТРОЙСТВОТО НА НАСЕЛЕНИТѢ МѢСТА

ВЪ

КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ.

Вотиранъ и приетъ въ II-та редовна сесия на IX-то Обикновенно Народно Събрание и утвърденъ съ Височайши указъ подъ № 93 отъ 30-й Ноември 1897 година.

СОФИЯ
ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА
1898.

ЗАКОНЪ

ЗА

БЛАГОУСТРОЙСТВОТО НА НАСЕЛЕНИТѢ МѢСТА

ВЪ

КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ.

Вотиранъ и приетъ въ II-та редовна сессия на IX-то Обикновенно Народно Събрание и утвърденъ съ Височайши указъ подъ № 93 отъ 30-й Ноември 1897 година.

СОФИЯ
ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА
1898.

Законъ

за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България.

Глава I.

Общи опрѣдѣления.

Чл. 1. Благоустройството на населенитѣ мѣста обема:

а) опрѣдѣлявание, чрѣзъ чъртежи и регистри: положението, формата, голѣмината и релефностьта на всичкитѣ имущества, били тѣ частни, общински или държавни, въ и около населенитѣ мѣста;

б) управяние стари улици, отваряние нови и устроявание: площади, пазарища и градини, съгласно съ техниката и съ мѣстнитѣ хигиенични и икономични условия;

в) канализирание и постилание на улици площади, градини и отдѣлни дворища;

г) прѣсушавание на блата и езера въ и около населенитѣ мѣста; управяние и укрѣпявание брѣговетѣ на текущи прѣзъ, или покрай, тия мѣста рѣки; построявание надъ послѣднитѣ нужднитѣ мостове и отстранявание врѣдителни въ хигиенично или наводнително отношение язове (бентове);

д) водоснабдявание на населенитѣ мѣста;

е) управяние и уголѣмявание, до извѣстни минимални прѣдѣли, на мѣста за: жилища, дюкени, работилници, фабрики и пр., и административно нумерование на тия мѣста;

ж) построявание на: кѫщи, дюкени, работилници, училища, болници, бани, обществени домове, салхани, библиотеки, църкви, театри, музеи, фабрики и пр., съгласно съ: техниката, хигиената, правилата противъ пожарь и съ мѣстнитѣ икономични условия;

распрѣдѣлявание въ отдѣлнитѣ дворища на кѫщнитѣ и селскостопански постройки и пристройки, като: кухни, яхѫри, плѣвници, хамбари, гирани, гиризи, нуждници и пр.; и освидѣтелствуване грозящи на срутване, или нездравословни, градежи;

з) насаждание градини, булевари и гробища съ дървета и друга растителность;

и) освѣтлявание населенитѣ мѣста;

к) уреждание и поддържание пожарна команда и персоналъ: за чистение улици, за исхвърляние смѣтове и нуждници и за поддържание чешми, калдѫрѫми, канали и пр., и

л) избирание сгодно расположени въ санитарно отношение мѣста за гробища; распланирание и ограждание на гробища.

Чл. 2. Изложенитѣ въ чл. 1-й работи се извършватъ съгласно съ настоящия законъ и съ законитѣ и правилницитѣ, които не му противорѣчѫтъ, подъ висшия контролъ и съдѣйствие, въ техническо отношение, на Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, което прѣдставлява техническата власть въ България, и на Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи — въ административно,финансиално и санитарно отношения.

Забѣлѣжка. Обязанноститѣ, съотношенията и степенуването на всички длъжностни лица по прилагането на настоящия законъ, въ техническо отношение, се опрѣдѣлятъ отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията чрѣзъ специаленъ, височайше утвърденъ, правилникъ за организацията на окрѫжната и общинска технически служби въ България.

Глава II.

Планове и проекти за населенитѣ мѣста.

Чл. 3. Работитѣ по благоустройството на населенитѣ мѣста се извършватъ споредъ утвърдени, съгласно съ настоящия законъ, планове и проекти.

Забѣлѣжка. Въ селата тия работи могѫтъ да се извършватъ безъ съотвѣтни за тѣхъ планове и проекти въобще, по указание и ржководство отъ съотвѣтнитѣ окрѫжни, или държавни, прѣдставители на техническата власть, съ съгласието на надлежния общински съвѣтъ.

Чл. 4. Всички градове и околийски центрове въ Княжеството трѣбва да се снабдѫтъ съ: общи, регулационни, нивелационни и кадастрални планове въ единъ срокъ — за първитѣ три — отъ четири години, а за послѣднитѣ (кадастралнитѣ) — осемь години, слѣдъ публикуването на настоящия законъ.

Расходитѣ за испълнението на това постановление се възлагатъ на съотвѣтнитѣ общини и се вписватъ ежегодно въ общинскитѣ бюджети; а гдѣто тия расходи се окажатъ съвсѣмъ вънъ отъ силитѣ на населението, плановетѣ на съотвѣтнитѣ населени мѣста се изработватъ на държавенъ счетъ отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, на което се възлага и планирането на по-голѣмитѣ села и паланки въ Княжеството, съ прѣдвиждани d'office суми и въ бюджетитѣ на окржжнитѣ постоянни комисии.

Чл. 5. Запрѣщава се строението на нови градежи въ околийскитѣ центрове и въ градоветѣ, които нѣматъ утвърдени регулационни планове.

Чл. 6. Плановетѣ на населенитѣ мѣста и проектитѣ за управяние на: улици, площади, пазарища, градини и на отдѣлни дворища въ тия мѣста се изработватъ отъ ползующи се съ право за техническа практика въ България компетентни лица (членъ 45.), на каквито ще се възлага въобще и тѣхното прилагание.

Чл. 7. При управяние на сжществующи улици и дворища, при откривание на нови улици и при устроявание на: площади, пазарища и градини въ населенитѣ мѣста, трѣбва да се пазятъ слѣдующитѣ условия:

а) управянието да бжде: най-лесно приложимо и икономично за заинтересуванитѣ страни, да улеснява мѣстнитѣ съобщения и да прѣдставлява подобрѣния за общественното здравие и безопасность отъ пожарь;

б) да не се допущатъ заджнени улици и улици по-тѣсни отъ десеть (10) метри въ градоветѣ и отъ осемь (8) метра въ селата, освѣнъ въ извънредни случаи — въ стръмнитѣ и скалисти населени мѣста.

Забѣлѣжка. Улици, съставляющи часть отъ държавни, или окржжни, шосета, не могатъ да бждатъ въ никой случай по-тѣсни отъ (12) дванадесеть метри и прѣимущественно — отъ (14) четиринадесеть метри. Горния минимумъ не се отнася до кжситѣ, чисто чаршийски, улици и до разни покрити улици (пасажи);

в) да не се допуща ново уголѣмявание на градове и села върху низки, мочурливи и наводняющи се мѣста;

г) да се прѣдвиждатъ достатъчно число: площади, пазарища и градини;

д) отдѣлнитѣ дворища, били тѣ частни, или не, да иматъ по възможность правилни граници;

е) дворищата за жилища, или за здания съ дюкени и жилища, не бива да иматъ по́-малко отъ 250 четвъртити метри повърхность и по́-малко отъ осемь и прѣимущественно отъ десеть метри лице по дължината на улицата, въобще, а въ проектирани върху праздни мѣста съвсѣмъ нови квартали — (12) дванадесеть метрово такова лице; иначе, отдѣлнитѣ такива дворища сѫ маломѣрни и при управлението имъ трѣбва да се уголѣмяватъ, освѣнъ въ изключителни случаи.

Забѣлѣжка. Минимумътъ отъ 250 четвъртити метри повърхность и осемь (8) метри лице не се отнася до скалисти и стръмни населени мѣста.

ж) най-малко една четвърть нераспокѫсана часть отъ жилищнитѣ мѣста трѣбва да бѫде незастроена и по възможность право достѫпна отъ улицата, и

з) мѣстата само за дюкени, въ чаршийскитѣ квартали, да не бѫдѫтъ по́-малки отъ (56) петдесеть и шесть четвъртити метри и съ лице най-малко седемь метри по дължината на улицата.

Забѣлѣжка. Позволява се да се застрояватъ отдѣлни дюкенски мѣста, въ чаршийскитѣ квартали, и до двадесеть и четири (24) четвъртити метри повърхность и съ лице, най-малко, четири (4) метри по дължината на улицата, когато нѣколко съсѣди застрояѫтъ мѣстата си съ едно здание подъ общъ покривъ, или съ еднообразни фасади по отдѣлно.

Чл. 8. Проектитѣ за управяние и нивелиране на: улици, площади, пазарища и градини, се обявяватъ едноврѣменно отъ общинското управление на жителитѣ, като се излагатъ, прѣди прѣдставянието имъ за утвърждение, въ продължение, най-малко, на два мѣсеци, за да могѫтъ жителитѣ да ги узнаѫтъ, изучѫтъ и прѣдставѫтъ по тѣхъ писменно своитѣ забѣлѣжки и възражения.

Чл. 9. Послѣ истичанието на опрѣдѣления въ чл. 8-й срокъ, въпроснитѣ проекти се разглеждатъ отъ комисия, състояща: отъ цѣлия градско-общински съвѣтъ, прѣдставитель на мѣстната административна власть, държавенъ и общински прѣдставители на техническата власть и прѣдставитель отъ окрѫжната постоянна комисия, или отъ окрѫжния съвѣтъ, опрѣдѣленъ отъ постоянната комисия.

Разгледанитѣ проекти се прѣпращатъ, по въ три екземплари, заедно съ всичкитѣ за тѣхъ мнѣния и заявления, до Министерството на Обществennитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, което ги изучва окончателно и прѣдставя на височайше утвърждение.

Ако новопроектирани улици и площади досѣгатъ: крѣпости, желѣзнопѫтни линии, шосета или обществени води, трѣбва да

се иска писменно мнѣнието на съотвѣтнитѣ власти. При недоразумѣния съ тия власти, спорния въпросъ се изучва отъ специална комисия и рѣшава окончателно отъ Министерския Съвѣтъ.

Забѣлѣжка. За плановетѣ на села комисията се състои отъ: цѣлия селско-общински съвѣтъ, единъ прѣдставитель на мѣстната административна власть и държавенъ и окржженъ прѣдставители на техническата власть.

Чл. 10. Измѣнения на утвърдени проекти за управяние, или нивелирание, на улици, площади и пазарища, или за управяние на отдѣлни дворища, се допущатъ само въ важни случаи, когато се констатира нѣкоя сжществена техническа грѣшка, или пъкъ когато потрѣбва да се направи нѣкое доказано подобрѣние въ тия проекти. Тия измѣнения се установяватъ по сжщия, изложенъ въ чл. чл. 8, 9 и 12-й отъ настоящия законъ, редъ.

Глава III.

Прилагание на проектитѣ за: улици, площади, пазарища, градини и за отдѣлни дворища въ населенитѣ мѣста.

Чл. 11. Проекти за управяние и нивелирание на: улици, площади, пазарища и градини, и за управяние на отдѣлни дворища въ населенитѣ мѣста, встжпватъ въ сила отъ деня на утвърдяването имъ. Прилагането на тия проекти става отъ съотвѣтни общински, окржжни и държавни прѣдставители на техническата власть, които и бдѣжтъ да става това съгласно съ утвърденитѣ линии и уклони и съ настоящия законъ.

Утвърденитѣ линии за улици, площади и пазарища сж *свободни* строителни линии, ако *тѣ* не сж прѣдвидени и утвърдени *за задължителни*.

Когато новитѣ здания не се строѣжтъ по свободнитѣ строителни линии, тѣ трѣбва да се располагатъ въ дворищата, наймалко, на петь метри разстояние отъ тия линии и успоредно съ послѣднитѣ.

Чл. 12. Щомъ се утвърди проектътъ за: улици, площади, пазарища и градини, тѣ трѣбва да се именуватъ, а съотвѣтнитѣ общински прѣдставители на техническата власть вематъ мѣрки да проектиратъ, съгласно чл. 7-й, начина за управянието на отдѣлнитѣ дворища въ всѣки кварталъ на населеното мѣсто.

Проектътъ за това послѣдно управяние се обявява и излага на жителитѣ отъ общинското управление въ продължение, най-малко, на два мѣсеци, за да го узнаѫтъ, изучѫтъ и прѣдставѭтъ писменно забѣлѣжкитѣ си по него. Слѣдъ истичанието на тоя срокъ въпросния проектъ се разгледва отъ общинския съвѣтъ съвмѣстно съ държавенъ прѣдставитель на техническата власть и се прѣпраща за утвърдяване въ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, чрѣзъ окрѫжния управитель, а за столицата направо отъ кмета — съ мнѣние отъ послѣдния, заедно съ протокола на съвѣта, рапортитѣ на мѣстния общински и държавенъ прѣдставители на техническата власть и съ всички заявления отъ жителитѣ, ако сѫ постѫпили такива.

Забѣлѣжка 1. Маломѣрни мѣста за жилища се управятъ, съгласно съ алинеи *д* и *е* на чл. 7-й, посрѣдствомъ располагаеми части отъ съсѣдни дворища, ако тия маломѣрни мѣста иматъ не по-малко отъ около 150 кв. метри първоначална повърхность. По-малкитѣ такива мѣста се уголѣмяватъ по горния начинъ само при явно благоприятни условия, въ отсѫтствието на каквито послѣднитѣ маломѣрни мѣста се распрѣдѣлятъ, въобще, къмъ съсѣднитѣ дворища; но горѣизложеното не се отнася до мѣстата, за които е дума въ забѣлѣжката къмъ алинея *е* и въ алинея *з* на чл. 7.

Забѣлѣжка 2. Изучването и утвърдяването проекти за управяние на отдѣлни дворища не е задължително да става изведнѫжъ за цѣло едно населено мѣсто.

Чл. 13. Като се установѭтъ кадастралнитѣ планове и книги на управени отдѣлни дворища, послѣднитѣ се означаватъ съ окончателна административна нумерация. Нумернитѣ плакади се доставятъ отъ общинското управление, а съхраняването и, въ случай на повръда, подновяването на тия плакади става отъ съотвѣтнитѣ стопани.

Чл. 14. Общинското управление обявява утвърдения проектъ за управяние на отдѣлни дворища на заинтересуванитѣ съсѣдни стопани, за да се споразумѣѭтъ тѣ помежду си, най-много, въ единъ мѣсеченъ срокъ отъ деня на обявяването, което става за отсѫтствующи стопани чрѣзъ „Държавенъ Вѣстникъ“. Ако слѣдъ тоя срокъ съсѣдитѣ не се споразумѣѭтъ и нѣкой отъ тѣхъ има нужда да строи, една постоянна комисия съ съставъ: отъ градския кметъ, или неговъ помощникъ, отъ окрѫжния управитель, или неговъ прѣдставитель, отъ двама — общински и държавенъ — прѣдставители на техническата власть и единъ прѣдставитель отъ окрѫжната постоянна комисия, или отъ окрѫжния съвѣтъ, опрѣдѣленъ отъ постоянната комисия — опрѣдѣля, най-много въ

15 дни отъ деня на заявяването, спорнитѣ цѣни на съотвѣтнитѣ мѣста, или сгради.

Въпросната комисия работи подъ прѣдсѣдателството на окржжния управитель, а за столицата подъ прѣдсѣдателството на кмета, комуто се и подаватъ заявленията отъ заинтересуванитѣ въ такива случаи лица.

Ако спорящитѣ страни не се съгласѫтъ съ рѣшението на тая комисия за цѣната, споръ̀тъ се разрѣшава окончателно отъ окржжния сѫдъ, съ право на касационно обжалване. Обжалването прѣдъ окржжния и касационния сѫдъ става въ 15-дневенъ срокъ отъ деня на съобщението рѣшенията; а тия сѫдилища разгледватъ въ срокъ отъ единъ мѣсецъ постѫпилитѣ у тѣхъ обжалвания. Процесътъ не спира застрояването на спорнитѣ мѣста, ако застроителтъ даде гаранция въ двоенъ размѣръ отъ цѣната, опрѣдѣлена отъ комисията.

Забѣлѣжка. За въ селата въпросната комисия се състои: отъ трима общински съвѣтници, отъ околийския началникъ, или неговъ прѣдставитель и отъ единъ държавенъ, или окржженъ, прѣдставитель на техническата власть. Тая комисия работи подъ прѣдсѣдателството на околийския началникъ.

Чл. 15. Когато единъ пълномѣренъ дворъ остава, слѣдъ като се вземе часть отъ него за улица, маломѣренъ, възможното възстановяване пълномѣрността на такъвъ дворъ, съ разполагаеми части отъ съсѣдни дворища, се извършва задължително отъ общинското управление, и то едноврѣменно съ отчуждаването на потрѣбното за улица мѣсто. Въ противенъ случай, управлението е длъжно да отчужди цѣлия такъвъ дворъ съгласно чл. 19-й отъ настоящия законъ.

Чл. 16. Мѣстата, които трѣбватъ — споредъ утвърденъ регулационенъ планъ — за нови: улици, площади, пазарища и градини, или за разширяване и исправяне на стари — сѫ отъ обществена полза и се оцѣняватъ и отчуждаватъ, заедно съ находящитѣ се върху тѣхъ градежи, съгласно съ настоящия законъ.

Отъ обществена полза е и управянието границитѣ на отдѣлнитѣ дворища по силата на чл. чл. 7 и 12-й отъ настоящия законъ, но оцѣнкитѣ въ тия случаи ставатъ съгласно чл. чл. 14 и 15-й отъ тоя законъ.

Чл. 17. Оцѣняването на въпроснитѣ въ чл. 16-й мѣста и градежи става по категории, единъ пѫть за цѣло едно насе-

лено мѣсто, веднага слѣдъ публикуването на настоящия законъ, по слѣдующия начинъ:

а) означенитѣ въ чл. 9-й съотвѣтни комисии раздѣлятъ разнитѣ мѣста и сгради въ населеното мѣсто приблизително на толкова категории, колкото изисква мѣстното значение и цѣнностьта на тия мѣста и сгради и опрѣдѣлятъ цѣната за единъ квадратенъ метръ отъ всѣка категория мѣсто и здание, съгласно съ мѣстнитѣ условия, въ врѣме на оцѣнката, безъ да се вематъ прѣдъ видъ бждщи подобрѣния и прѣдполагаеми приходи;

б) общинското управление обявява на жителитѣ извършеното споредъ алинея *а*, въ продължение, най-малко, на три мѣсеци, за да го узнаютъ, изучатъ и дадатъ писменно забѣлѣжкитѣ си по него, и

в) слѣдъ истичането на означения въ алинея *б* срокъ, сжщата комисия разгледва постжпилитѣ заявления, ако има такива, и дава мотивирано мнѣние върху тѣхъ, послѣ което общинското управление внася цѣлата прѣписка по въпроса въ съотвѣтния окржженъ сждъ. Сждътъ разгледва дѣлото въ распоредително засѣдание, най-много, въ 40 дни, ако намѣри за нуждно съ писменно мнѣние отъ трима експерти и взима окончателно рѣшение по всички заключающи се въ него оцѣнки.

Забѣлѣжка. Установената по горния начинъ и за означената въ алинея първа на чл. 16-й цѣль оцѣнка е неотмѣняема и е задължителна, както за частни, тъй и за държавни, окржжни, общински, обществени и вакуфски мѣста, или сгради, а така сжщо и за покрититѣ и непокрититѣ имоти на малолѣтни, или умоповрѣдени, стопани.

Чл. 18. Въпроснитѣ въ чл. 17. общи цѣни се уголѣмяватъ съ 25% за всички придавани къмъ частни имоти маломѣрни общински мѣста и за ония частни мѣста, *когато* планътъ поглъща цѣлъ единъ частенъ имотъ и заставя стопанина на послѣдния да се засели на друго мѣсто въ сжщия градъ, или село. Исплащанията и въ двата случая ставатъ само въ брой, освѣнъ ако, въ втория случай, съотвѣтнитѣ стопани пожелаютъ сами да бждатъ обезщетени въ натура.

Чл. 19. Общинското управление разполага съ означенитѣ въ чл. 16-й мѣста и съ находящитѣ се върху тия мѣста градежи, само слѣдъ като ги исплати напълно, по установенитѣ, съгласно съ чл. 17-й, или съ чл. 18-й, цѣни.

Исплащанието може да става споредъ мѣстнитѣ условия въ брой, или въ натура, съгласно съ специални за всѣко населено мѣсто, височайше утвърдени, правилници.

Чл. 20. Сгради, съборени по силата на чл. 23-й отъ настоящия законъ, не се исплащатъ отъ общинитѣ, които не исплащатъ въобще и попаднжлитѣ въ улици държавни мѣста, или сгради.

Употрѣбяватъ се безъ общинско обезщетение, но за не по-широки отъ 12 метри нови улици, и:

а) части отъ: ниви, ливади, градини, бостани, бахчи и пр. праздни мѣста въ крайнинитѣ на населенитѣ мѣста, когато такива и тѣмъ съсѣдни имоти ставатъ, чрѣзъ прорѣзването имъ съ улици, сгодни за населявание дворища;

б) части отъ заджнени непокрити имоти въ населенитѣ мѣста, когато тия и тѣмъ съсѣдни имоти излизатъ чрѣзъ новитѣ улици на лице и прѣдставляватъ пълномѣрни дворища (чл. 7-й, *е, з*).

Забѣлѣжка 1. Употрѣбенитѣ безъ общинско обезщетение мѣста по улици, при означенитѣ въ пунктове *а* и *б* случаи, сж въ тяжесть на съотвѣтнитѣ ползующи се стопани до срѣдата на улицата за цѣлата крайулична дължина на отдѣлнитѣ имъ дворища.

Забѣлѣжка 2. Вмѣняватъ се съотвѣтни тегоби на ползующи се стопани и при изключителни подобрѣния въ частна полза отъ прѣсушавание на блата и езера и отстранявание на язове (бентове). Тегобитѣ на ползующитѣ се въ такива случаи стопани се опрѣдѣлятъ отъ означенитѣ въ чл. 14-й на настоящия законъ комисии, а въ случай на недоразумѣния, споветѣ се рѣшаватъ окончателно отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

Чл. 21. Когато при управянието на: улици, площади и пр. останжтъ отъ вънъ регулачната линия маломѣрни общински мѣста, общинското управление продава тия мѣста по установени, съгласно чл. 18. цѣни, на ония стопани, къмъ дворищата на които припаджтъ тия мѣста, споредъ утвърденитѣ, съгласно членъ 12-й, проекти.

Общински мѣста, съставляющи пълномѣрни дворища за жилища (чл. 7-й, *е)* или за дюкени (чл. 7-й, *з),* се продаватъ чрѣзъ публиченъ търгъ, но слѣдъ надлежно за таяпродажба разрѣшение, съгласно пунктъ 4-й отъ чл. 84-й на Закона за градскитѣ общини.

Чл. 22. Спадающи въ чл. 16-й отъ настоящия законъ градежи могжтъ да се поддържатъ, *безъ нови уягчавания, само*

чрѣзъ поправки, съгласно съ специаленъ за такива случаи правилникъ; но това нѣма да измѣнява въ нищо установената за тѣхъ, по силата на чл. 17-й, оцѣнка.

Въпроснитѣ градежи могѫтъ да се приспособяватъ чрѣзъ нови уягчавания и прѣправки *само, когато* се отстрани лѣжащата имъ върху улично мѣсто часть и дворищата отговарятъ на чл. 7-й *д, е, з.*

Чл. 23. Освидѣтелствуватъ се за събаряние грозящи на срутване, или нездравословни, градежи, когато послѣднитѣ не могѫтъ да се поправятъ *безъ* нарушение на чл. 22-й отъ настоящия законъ и не може, споредъ това, да се отстрани опасностьта отъ ненадѣйното имъ срутване, или тѣхното нездравословно влияние.

Освидѣтелствуванието става въ присѫтствието на стопанина, или неговъ прѣдставитель, отъ тричленна комисия, състояща: отъ едно техническо лице и отъ по единъ прѣдставитель на общинското и на окржжното, или околийско, управление; а въ случаитѣ за нездравословни здания, въ комисията взема участие и лѣкарь.

Въ началото на всѣка година, комисията се назначава въ окржжнитѣ градове отъ окржжния управитель, а въ околийскитѣ — отъ околийския началникъ, и дѣйствува по рапортъ и поканата отъ съотвѣтнитѣ общински управления, или отъ прѣдставителитѣ на техническата и полицейската власти.

Срокътъ за събаряние не може да бѫде пóмалъкъ отъ 15 дни слѣдъ деня на освидѣтелствуванието, прѣзъ което врѣме рѣшението на коммисията може да се обжалва прѣдъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията. Това рѣшение не се обезсилва въ нищо отъ неприсѫтствието на прѣдизвѣстения стопанинъ, или на неговъ прѣдставитель.

Чл. 24. Ако стопанинътъ на рѣшенъ по силата на членъ 23-й за събаряние градежъ не испълни това рѣшение въ опрѣдѣления отъ комисията и неотмѣненъ, вслѣдствие на обжалване, срокъ, общинското управление взема мѣрки, веднага слѣдъ истичанието на тоя срокъ, да се събори освидѣтелствувания градежъ за смѣтка на стопанина му.

Глава IV.

Строителни разрѣшения.

Чл. 25. Всички строителни работи въ Княжеството ставатъ слѣдъ формално строително разрѣшение.

Чл. 26. Заявления за строително разрѣшение се даватъ, въ градоветѣ писменно, а въ селата, както и за маловажнитѣ поправки въ градоветѣ, могѫтъ да се даватъ и устно, до общинскитѣ управления, освѣнъ въ случаитѣ, прѣдвидени въ глава V на настоящия законъ.

Устнитѣ заявления се записватъ веднага въ специаленъ регистръ за надлежно разпореждание.

Чл. 27. Заявителтъ опрѣдѣля точно желаемата отъ него нова постройка, прѣправка, или поправка и строи съгласно съ издадения му дозволителенъ билетъ, съ утвърдения проектъ и съ настоящия законъ.

Издаденъ дозволителенъ билетъ се измѣнява, или допълня, съ ново дозволение.

Всички видове държавни, окржжни и общински строения се извършватъ винаги по утвърдени отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията проекти и други книжа. Исключаватъ се отъ това постановление само строенията на военното вѣдомство по държавната отбрана и по флотилията въобще.

Чл. 28. Разрѣшения за строителни работи и ситуационни планове (скици) за отдѣлни дворища се издаватъ само отъ общинскитѣ управления, точно споредъ указанията на съотвѣтнитѣ прѣдставители на техническата власть, срѣщу установени отъ общинскитѣ съвѣти такси.

Въ дозволителния билетъ се означава подробно това, за което се издава и сжществуващитѣ общи постановления, които трѣбва да се спазватъ.

При недоразумѣния между общини и частни лица по въпроснитѣ разрѣшения, споровете се разглеждатъ и рѣшаватъ отъ означенитѣ въ чл. 14-й комисии.

Утвърдени планове за управяние на: улици, площади и на отдѣлни дворове, сж задължителни, както за другитѣ, тъй и за държавни, общински и окржжни постройки и за сгради съ благотворително и религиозно назначение, само че строението въ тия петь случаи не се облага съ никакви такси.

Чл. 29. Едноврѣменно съ издаването на дозволителенъ билетъ за строение, съотвѣтнитѣ прѣдставители на техническата власть опрѣдѣлятъ потрѣбнитѣ строителни линии и нивó, за което съставятъ надлеженъ протоколъ, съ ясно означаване на регулачнитѣ и нивелационни репери.

Протоколътъ се подписва отъ техника-трасировачъ и отъ домостроителя, или майстора, комуто се дава копие отъ него Опрѣдѣленитѣ посоки и нивó за строение се провѣряватъ въ градоветѣ, по писменното заявяване на строителитѣ, веднага слѣдъ иззидването на основитѣ до цокола.

Ако провѣрката не се извърши своеврѣменно, строителитѣ могжтъ да дирыжтъ загубитѣ си, ако ги послѣдватъ такива, отъ виновнитѣ за това лица; но тѣ не могжтъ да строыжтъ, подъ никакъвъ прѣдлогъ, прѣди да се извърши тая провѣрка.

Чл. 30. Дозволителния билетъ, утвърдения проектъ, ако има такъвъ, и протоколътъ, за който е дума въ членъ 29-й трѣбва да се намиратъ постоянно на мѣстостроението. За всѣко отклонение отъ това постановление, ржководящия строението майсторъ, или архитектъ, се глобява по означения въ членъ 46-й редъ.

Чл. 31. Ако въ течение на една година строителитѣ не се възползуватъ отъ издаденитѣ имъ дозволителни билети, тѣ трѣбва да искатъ ново дозволение, при което могжтъ да се ползуватъ съ първоначалнитѣ неизмѣнени проекти, но плащатъ една трета отъ първоначалната такса.

Глава V.

Строение на: фабрики, индустриални заведения и работилници.

Чл. 32. Заявленията за строение: на фабрики и воденици, на заведения съ парни котли, за експлозивни фабрикации, на разни индустриални работилници и прочее се подаватъ до съотвѣтнитѣ окржжни управления, а дозволителнитѣ билети се издаватъ отъ общинскитѣ управления, по разрѣшение отъ окржжния управитель, за столицата отъ кмета, или отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията и Министерския Съвѣтъ, съгласно съ чл. чл. 34, 35 и 36-й.

Чл. 33. Въпроснитѣ въ чл. 32. фабрики и пр. заведения ще се раздѣлятъ отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради,

Пѫтищата и Съобщенията на три категории и изложѫтъ въ специаленъ правилникъ възъ слѣдующата, основа:

а) първата категория ще обема ония заведения които трѣбва да се строѭтъ вънъ отъ населенитѣ мѣста — далечъ отъ частни жилища;

б) въ втората категория ще влизатъ фабрики и работилници, които могѫтъ да не бѫдѫтъ отдалечавани отъ частни жилища, щомъ се построѭтъ по начинъ, който да гарантира спокойствието на съсѣдитѣ и тѣхнитѣ интереси въ хигиенично и икономично отношения, и

в) третата категория ще съставляватъ ония отъ въпроснитѣ заведения, които могѫтъ да се строѭтъ въ съсѣдство съ частни жилища, но трѣбва да се намиратъ подъ особенъ санитарнополицейски надзоръ.

Чл. 34. Окржжния управитель обявява, въ продължение на два мѣсеци, искането позволение за фабрики, или индустриални заведения, отъ първа категория, въ всички находящи се на около шесть километри отъ избраното мѣстостроение населени мѣста, за да могѫтъ да узнаѫтъ и изучѫтъ работата и да даджтъ възражения по неѭ, както жителитѣ на тия мѣста, тъй и съотвѣтнитѣ общински съвѣти и всички заинтересувани лица и учрѣждения.

Слѣдъ истичанието на горния срокъ, окржжният управитель и държавенъ прѣдставитель на техническата власть, а когато трѣбва и отъ санитарната власть, разгледватъ постѫпилитѣ възражения, ако има такива, и даватъ мотивирано мнѣние по въпроса, послѣ което се испраща цѣлата прѣписка до Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията за разрѣшение.

Забѣлѣжка. Ако това послѣдното министерство не разрѣши да се дозволи строение на заведения отъ първата категория, въпросътъ се рѣшава окончателно отъ Министерския Съвѣтъ.

Чл. 35. Дозволенията за индустриални заведения и работилници отъ другитѣ двѣ категории ставатъ по сѫщия, означенъ въ чл. 34-й редъ, съ слѣдующитѣ исключения:

а) обявяването става само въ съотвѣтнитѣ населени мѣста и трае за втората категория единъ мѣсецъ, а за третата — двѣ седмици, и

б) издаването дозволителни билети за строение по втората категория се разрѣшава отъ Министерството на Общественнитѣ

Сгради, Пѫтищата и Съобщенията; а по третата категория — отъ окржжното управление, а за столицата — отъ кмета и въ случай на отказъ — отъ сѫщото министерство.

Чл. 36. Общинскитѣ власти опрѣдѣлятъ, съ удобрѣние отъ Министерството на Обществennитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, най-малкитѣ разстояния отъ района на населенитѣ мѣста, които ще трѣбва да се спазватъ при строение на фабрики и пр. индустриални заведения отъ първата категория.

Ако слѣдъ това нѣкой житель се посели близо до построени, съгласно съ настоящия законъ, такива заведения, такъвъ нѣма да се ползува съ право да изисква отдалечаването на послѣднитѣ. Сѫщото се отнася и за построени прѣди тоя законъ такива заведения, но тѣхнитѣ притежатели сѫ длъжни да извършѫтъ всичко, каквото трѣбва, за да се гарантира спокойствието на съсѣдитѣ и тѣхнитѣ интереси въ хигиенично и икономично отношения. За неиспълнение на това послѣдно постановление, функционирането на съотвѣтнитѣ заведения се спира по административенъ редъ съ мотивирано постановление отъ окржжния управитель, а за столицата — отъ кмета.

Глава VI.

Общи технически условия.

Чл. 37. Зданията се строѭтъ, споредъ сѫществennитѣ условия на техниката и естетиката, по такъвъ начинъ и отъ такива строителни материали, каквито трѣбватъ за усигуряване нуждната за прѣдназначението имъ здравость, сигурность отъ пожарь, хигиеничность, и да не прѣпятствуватъ на мѣстното общественно съобщение.

Условията за това: въ кои улици и части на разнитѣ населени мѣста, какви здания ще могѫтъ да бѫдѫтъ строени, относително височинитѣ и строителнитѣ материали на послѣднитѣ, се изучватъ и узаконяватъ, съгласно съ настоящия законъ, по установения въ чл. чл. 8-й и 9-й редъ.

Чл. 38. Височината на зданията въ една улица не бива да бѫде по́-голѣма отъ широчината на тая улица, освѣнъ въ стръмнитѣ и скалисти населени мѣста. Височината се мѣри отъ тротоара до стрѣхата (главния корнизъ) въ срѣдинитѣ на постройкитѣ.

Дворнитѣ постройки не бива да надвишаватъ крайуличнитѣ, а жгловитѣ здания могжтъ да иматъ височината, допустима въ по-широката улица, но не на повече отъ 15 метри по дължината на тѣсната улица и то само, ако това бжде потрѣбно за цѣлостьта на едно и сжщото здание отъ къмъ по-широката улица.

Чл. 39. Височината на жилищнитѣ помѣщения не може да бжде по-малка отъ 2·50 метри.

Изби съ жилищни помѣщения се допущатъ само на сухи, немочурливи, мѣста; дюшеметата на такивато помѣщения трѣбва да бждатъ, най-много, 1·20 м. подъ тротоарната повърхность.

Глава VII.

Глухи зидове и огради; постилка на улици и на тротоари.

Чл. 40. Не се допущатъ, въобще, глухи зидове отъ къмъ улицитѣ и площадитѣ, освѣнъ за огради, които не могжтъ да бждатъ по-високи отъ два метри.

Огради съ хендеци (окопи) не се позволяватъ.

Чл. 41. Улицитѣ и площадитѣ се постилатъ и поддържатъ отъ общинитѣ. На общинска смѣтка става постройката на тротоарнитѣ первази (les bordures) и на риголитѣ; а тротоаритѣ се постилатъ и поддържатъ частно отъ жителитѣ, по цѣлата улична дължина на дворищата имъ, съгласно съ опрѣдѣленъ отъ общината типъ за цѣла една улица.

Постиланието на тротоаритѣ по опрѣдѣленъ отъ общината типъ става, слѣдъ като общинското управление построи тротоарнитѣ первази и риголитѣ; безъ тия первази и риголи, тротоаритѣ сж врѣменни и се строжтъ споредъ частнитѣ нужди на отдѣлнитѣ домовладѣлци, но съ опрѣдѣлена отъ общинското управление широчина.

Глава VIII.

Надзоръ върху строението. Изработване планове на населени мѣста и на проекти за строителни работи въобще.

Чл. 42. Надзорътъ за правилното извършване на строителни работи въ населенитѣ мѣста и за точното испълнение на настоящия законъ, въобще, се възлага върху мѣстни: общински,

окржжни и държавни прѣдставители на техническата власть, а гдѣто нѣма подобни прѣдставители, за такива служжтъ общинскитѣ управления; но и въ двата случаи — при съдѣйствието на мѣстнитѣ административно-полицейски власти.

Чл. 43. Щомъ въпроснитѣ въ чл. 42-й длъжностни лица и власти намѣржтъ отклонения отъ дозволителния билетъ, или отъ утвърденитѣ планове и отъ настоящия законъ, тѣ сж длъжни да спржтъ работитѣ и да съставжтъ за това надлеженъ актъ.

За несвоеврѣменното и неточно испълнение на тая си обязанность и на всички постановления въ настоящия законъ, виновнитѣ длъжностни лица се глобяватъ отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията по означения въ чл. 46-й редъ.

Чл. 44. Спрѣнитѣ строителни работи се продължаватъ слѣдъ ново позволение; а такова се издава, слѣдъ като се изравнжтъ, по надлеженъ редъ, причинитѣ, които сж прѣдизвикали спирането на работитѣ и внесжтъ глобитѣ, ако сж наложени такива.

Чл. 45. Планове на населени мѣста и проекти, за каквито и да било градежи, се изработватъ само отъ лица, техническото образование на които е констатирано чрѣзъ специални свидѣтелства отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията; а ржководството на строителнитѣ работи може да става и отъ лица съ призната отъ споменжтото министерство техническа подготовка.

Глава IX.

Наказателни распореждания.

Чл. 46. За отклонение отъ прѣдписанията на настоящия законъ и правилницитѣ, които го поясняватъ, виновнитѣ се глобяватъ: за първъ пжть до 100 лева глоба; за втори пжть, по сжщото нарушение, до 300 лева глоба; а за трети и всѣки послѣдующъ пжть, по сжщото нарушение, тѣ се глобяватъ до 1000 лева и се даватъ подъ сждъ за неповинявание на правителственнитѣ распореждания.

Глобитѣ въобще, освѣнъ въ случаитѣ на чл. 43-й отъ настоящия законъ, се налагатъ съ мотивирани постановления отъ общинския кметъ, по рапортъ отъ общинскитѣ власти, полицията, или съотвѣтнитѣ прѣдставители на техническата власть.

Глобенитѣ съ повече отъ 25 лева, иматъ право на апелъ прѣдъ окржжнитѣ сждилища, въ единъ срокъ отъ 15 дни, отъ деня на съобщението на постановлението.

Добититѣ глоби, съгласно настоящия законъ, сж за въ полза на съотвѣтнитѣ общински управления.

Глобитѣ се събиратъ отъ общинскитѣ управления доброволно, или принудително — въ послѣдния случай, по установения за принудителното събирание на държавнитѣ даждия редъ.

Глава X.

Общи постановления.

Чл. 47. Канализирането на улицитѣ става съгласно съ мѣстнитѣ нужди и условия; но за истичането на каналитѣ и за отстраняването въобще на всички нечистотии и смѣтове се спазватъ изискванията на обществената хигиена.

Чл. 48. Проектитѣ за водоснабдяването на населенитѣ мѣста се изработватъ, слѣдъ като избранитѣ води бжджтъ удобрѣни, по качество и по количество, отъ санитарнитѣ и техническитѣ власти. Всѣко обществено водоснабдяване се поддържа, управлява и експлоатира отъ общинскитѣ власти, или отъ тѣхни повѣрени лица и корпорации (концесионери).

Чл. 49. Сгодностьта на мѣста за гробища и обществената нужда за прѣсушване на експлоатируеми блата и езера и за отстранявание на язове — чл. 1-й, *г* и *л* — се установяватъ по означения въ чл. чл. 8-й и 9-й редъ, но съ участието на прѣдставитель и отъ санитарната власть.

Чл. 50. Специални правилници, съставени съгласно съ настоящия законъ, отъ Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията и утвърдени съ Височайши указъ, ще опрѣдѣлятъ:

а) распрѣдѣлянието населенитѣ мѣста, въ техническо отношение, най-малко, на петь категории;

б) начинътъ за изработването планове и проекти на населенитѣ мѣста, както и уредбата и воденето на потрѣбнитѣ къмъ тия планове и проекти кадастрални книги, скици, регистри и отбѣлѣзването точнитѣ граници на отдѣлнитѣ недвижими имоти прѣди планирането на послѣднитѣ;

в) въ кои случаи, какви планове и проекти ще трѣбва да има за частни постройки въ разнитѣ населени мѣста, споредъ

техническитѣ категории на послѣднитѣ; кои ще сж компетентнитѣ власти да утвърдяватъ тия планове; въ какъвъ срокъ и срѣщу какви такси ще трѣбва да става това утвърдяване и строителното разрѣшение;

г) подробнитѣ технически условия за поправяние границитѣ на отдѣлнитѣ дворища; за поправкитѣ и прѣправкитѣ на спадающи въ чл. 16-й отъ настоящия законъ постройки; за зидоветѣ на разнитѣ градежи; за огнепазителнитѣ, подпорни и пр. стѣни; за куминитѣ; за нуждничнитѣ и гиризни ями; за издадѫлинитѣ (les saillies) на зданията къмъ улицитѣ и къмъ съсѣдни дворища; за широчинитѣ на тротоаритѣ; за прѣдпазителнитѣ мѣрки при събарянието на стари здания и поставяние скели при нови постройки, поправки и прѣправки; за разполаганието на строителнитѣ материали и др. прѣдмети по улицитѣ и по фасадитѣ на зданията; за чистението на кумини, нуждници, канали и рѣки; за распланиранието на гробища и за залѣсяване на булевари, градини и гробища;

д) класиранието въ съотвѣтнитѣ категории (чл. 33.) на разнитѣ фабрични, индустриални заведения и работилници, както и техническитѣ условия, които ще трѣбва да бѫдѫтъ испълнявани при строението и експлоатацията на такива заведения за осигурявание съсѣдитѣ отъ експлозии, миризми, шумъ, пожарь, наводнение и други повръди, и

е) такситѣ за изарботване на планове, проекти, детайли, смѣтки (девизи), поемни условия и ситуации, за рѫководство на строителни работи и за технически експертизи.

Чл. 51. Отмѣняватъ се досегашнитѣ законоположения и „Правилата за строение частни здания въ градоветѣ на Българското Княжество“ отъ 14-й августъ 1881 година и допълнени на 5-й юни 1887 година въ всичко, съ което противурѣчѫтъ на настоящия законъ и на правилницитѣ, които поясняватъ тоя законъ.